

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania A. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o rentę z tytułu niezdolności do pracy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19 stycznia 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 października 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz radcy prawnego F. F. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 16 października 2019 r. oddalił apelację A. L. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 14 sierpnia 2018 r., oddalającego wniesione przez niego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 13 lutego 2018 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Od powyższego wyroku wnioskodawca wywiódł skargę kasacyjną. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów postępowania, mających

istotny wpływ na wynik sprawy: 1) art. 5 k.p.c. w związku z art. 212 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., przez niepouczenie powoda, przez Sąd pierwszej i Sąd drugiej instancji, występującego bez profesjonalnego pełnomocnika, a będącego osobą nieporadną i ciężko schorowaną, o potrzebie złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w sytuacji, gdy z okoliczności sprawy wynikało, że powód jest osobą nieporadną, nie umiał zadbać o swoje sprawy, zaś przebieg czynności procesowych podejmowanych przez niego w procesie potwierdzał brak należytego rozeznania co do ich skutków; 2) art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 57 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez wydanie orzeczenia w sytuacji, gdy biegli nie wypowiedzieli się co do wszystkich problemów zdrowotnych podnoszonych przez powoda (nie dokonano żadnej oceny medycznej w zakresie deklarowanych - a nawracających i intensywnych napadów bólowych głowy oraz zawrotów głowy, problemów z nerkami), a tym samym Sąd nie dysponował wiadomościami specjalnymi niezbędnymi do wyrokowania; 3) art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 1 k.p.c., przez błędną ocenę zasadności apelacji powoda, w sytuacji gdy Sąd pierwszej instancji orzekał bez uzyskania koniecznych wiadomości specjalnych (nie dokonano żadnej oceny medycznej w zakresie deklarowanych - a nawracających i intensywnych napadów bólowych głowy oraz zawrotów głowy, problemów z nerkami), co wyraźnie zarzucone zostaje w apelacji, Sąd drugiej instancji pominął przedmiotowy zarzut, nie odnosząc się do niego.

Z powołaniem się na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 14 sierpnia 2018 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, a nadto o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, według norm przepisanych.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na jej oczywistą zasadność.

W uzasadnieniu wniosku podniósł, że podstawowym zarzutem wobec wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] jest naruszenie art. 5 k.p.c. w związku z art. 212 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., co doprowadziło odwołującego się do faktycznego pozbawienia możliwości obrony jego praw. Według skarżącego, nieudzielnie

pouczenia przez Sąd stanowi uchybienie mogące mieć wpływ na wynik sprawy, gdy w sytuacji powoda taka potrzeba zachodziła.

Kolejnym zarzutem jest naruszenie przez Sąd art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 57 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wydanie orzeczenia w sytuacji, gdy biegli nie wypowiedzieli się co do wszystkich problemów zdrowotnych podnoszonych przez powoda, a tym samym Sąd nie dysponował wiadomościami specjalnymi niezbędnymi do wyrokowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurydycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na

poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Analiza wniesionej skargi kasacyjnej przeprowadzona pod kątem wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, że skarżący wykazał, iż zachodzi przesłanka przedsądu w postaci oczywistej zasadności skargi.

Skarżący ograniczył się w niej do sformułowania, że zarzuca naruszenie przez Sąd „art. 5 k.p.c. w związku z art. 212 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., co doprowadziło powoda do faktycznego pozbawienia możliwości obrony jego praw”.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że z art. 5 k.p.c. i art. 212 § 2 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu uwiarygodnionego konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 15 września 2011 r., II CZ 53/11, OSNC-ZD 2012/D, poz. 74 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 112/16, LEX nr 2298299; z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 4/14, LEX nr 1738476; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I UK 74/09, LEX nr 530693; z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821).

W dotychczasowym orzecznictwie sądowym o nieporadności strony świadczyły i za wyjątkowością sytuacji przemawiały między innymi: niepełnosprawność strony niesłyszącej i niemówiącej od dzieciństwa z bardzo dużą wadą wzroku, która poza złożeniem pism procesowych przygotowanych przez pracowników stowarzyszenia wspomagającego osoby głuchonieme nie zgłosiła żadnego wniosku dowodowego oraz nie zażądała wezwania biegłych na rozprawę celem uzupełnienia wydanych opinii lub wyjaśnienia wątpliwości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., I UK 293/10, LEX nr 811821), głęboka choroba psychiczna (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95), ukończenie przez stronę jedynie szkoły podstawowej specjalnej oraz rozpoznanie u niej przez biegłych upośledzenia umysłowego, prymitywnego rozumienia sytuacji społecznych, słabego poziomu wiadomości ogólnych oraz zaburzenia psychicznego przy jednoczesnym braku jakiegokolwiek inicjatywy dowodowej oraz niestosowaniu się do treści kierowanych do niej wezwań (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r., I UK 363/13, LEX nr 1482341). W wyroku z dnia 11 października 2002 r., V CSK 174/07 (LEX nr 438145) Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli powód, mimo swej niepełnosprawności, wykazał w dotychczasowym postępowaniu aktywność, a także znajomość prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie powództwa, to zarzut uchybienia przepisom art. 5 k.p.c. i 212 k.p.c. zawarty w skardze kasacyjnej, należy uznać za niezasadny.

W niniejszej sprawie ubezpieczony w postępowaniu wykazał się adekwatną do stanu sprawy aktywnością procesową – wniósł odwołanie do Sądu od niekorzystnej dla siebie decyzji, kwestionował opinie biegłych i wyrażał wolę powołania nowych biegłych, wywiódł również apelację od niekorzystnego dla siebie wyroku. W świetle tych okoliczności nie można przyjąć, by ubezpieczony był osobą nieporadną.

Odnosząc się to twierdzenia skarżącego, że biegli „nie wypowiedzieli się co do wszystkich problemów zdrowotnych podnoszonych przez powoda”, należy zauważyć, że na gruncie art. 12 w związku z art. 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o niezdolności do pracy nie decyduje sam fakt występowanie schorzeń, lecz ocena, czy i w jakim zakresie wpływają one na utratę zdolności do pracy. Skarżący kwestionuje zaś dokonaną przez Sady orzekające cenę swego stanu zdrowia, zapominając o ustalonym stanie faktycznym sprawy.

Jak bowiem wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowody z opinii biegłych: internisty, ortopedy, neurologa, którzy rozpoznali u wnioskodawcy szereg schorzeń, uznając jednakże, że nie czynią one badanego osobą niezdolnego do pracy zgodnej z posiadanymi przez niego kwalifikacjami. Także w dopuszczonej przez Sąd Apelacyjny opinii biegłej otolaryngologa z 28 marca 2019 r. rozpoznano u wnioskodawcy kilka schorzeń, lecz biegła wykluczyła, by skarżący był niezdolny do pracy po dniu 31 grudnia 2017 r. W ocenie biegłych, stan ogólny wnioskodawcy jest dobry, a skarżący nie wymaga obecnie leczenia.

Sąd Apelacyjny skonstatował, że zgromadzony wyczerpujący materiał dowodowy wskazuje, iż wnioskodawca mimo współistniejących licznych schorzeń jest zdolny do pracy. Ogniskowa zmiana w mózgu nie ogranicza wydolności i funkcjonowania organizmu ubezpieczonego. Nadciśnienie tętnicze może być regulowane lekami. Wnioskodawca jest w pełni sprawny ruchowo, mentalnie, wydolny krążeniowo i oddechowo, bez upośledzenia działania narządów i zmysłów. Konfrontując zatem kwalifikacje zawodowe wnioskodawcy z wnioskami końcowymi opinii biegłych, Sąd odwoławczy uznał, że rozpoznane schorzenia nie ograniczają A. L. zdolności do wykonywania pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (uzasadnienie k. 3 i 5-6).

Sąd Apelacyjny stwierdził, że wydane w sprawie opinie biegłych sporządzone zostały rzetelnie, w oparciu o dokumentację medyczną, wywiad oraz badanie ubezpieczonego i w sposób przekonywujący opisywały aktualny stan zdrowia badanego, dostarczając profesjonalnej wiedzy. Sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do zakwestionowania przedłożonych do akt opinii biegłych i do

dalszego kontynuowania postępowania dowodowego zgodnie z żądaniami odwołującego się. Należy tylko uzupełniając wskazać, że zgodnie z ugruntowanym poglądem Sądu Najwyższego, żądanie dodatkowej opinii biegłego jest uzasadnione wówczas, gdy przedstawiona uprzednio opinia jest niepełna, niejasna lub występuje rozbieżność między sporządzonymi w sprawie opiniami biegłych. Przyczyny takiej nie stanowi natomiast to, że wynik opinii jest odmienny od oczekiwań strony (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73, niepublikowany; z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99, OSNP 2000 nr 22, poz. 807 i z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, niepublikowany).

Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone przez skarżącego w tym zakresie argumenty stanowią zatem polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżący kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono stosownie do art. 22³ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 75 ze zm.) w związku z § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).